

بررسی میزان روایی و پایایی ابزار سنجش و کیفیت توسعه اجتماعی در شهر تهران

علی فلاحی^۱، دکترمجید کفاشی^۲، دکتر بهرننگ صدیقی^۳

چکیده:

توسعه اجتماعی مفهومی است که اخیراً مورد توجه جدی سیاست‌گزاران و به ویژه مدیران شهری قرار گرفته است. این تحقیق به منظور بررسی مفهوم توسعه اجتماعی و شناخت شاخص‌های آن و میزان بررسی سطح پایایی و روایی آن صورت گرفت. شیوه انجام تحقیق در بخش مطالعه مفهوم توسعه اجتماعی از نوع اسنادی بود و در بخش سنجش میزان روایی و پایایی ابزار از نوع پیمایش می‌باشد. جامعه آماری تحقیق کلیه شهروندان ساکن در شهر تهران می‌باشند. شیوه نمونه‌گیری تحقیق از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. این پژوهش به لحاظ هدف از نوع کاربردی می‌باشد. حجم نمونه تحقیق ۳۸۴ نفر می‌باشد که این رقم بر اساس مراجعه به جدول مورگان تعیین شد. برای کاهش دادن خطا این میزان افزایش یافت. با توجه به یافته‌های تحقیق در بخش مرور اسنادی، مهمترین شاخص‌های توسعه اجتماعی (کیفیت زندگی، وفاق اجتماعی، اخلاق توسعه اجتماعی و امنیت اجتماعی) می‌باشد. داده‌های تحقیق توسط ابزار پرسشنامه و براساس ۱۲۰ گویه و پرسش بدست آمد. شاخص‌سازی و ساختن ابزار برای بررسی پایایی و روایی ابزار از تکنیک تحلیل عاملی توسط نرم افزارهای لیزرل و SPSS استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد شاخص‌های امنیت اجتماعی، وفاق و همبستگی اجتماعی، کیفیت زندگی و اخلاق توسعه اجتماعی بیش از ۷۰ درصد از واریانس متغیر توسعه اجتماعی را تبیین می‌نمایند. همچنین سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران نزدیک به متوسط می‌باشد.

واژگان کلیدی: توسعه اجتماعی، امنیت اجتماعی، کیفیت زندگی، وفاق اجتماعی، اخلاق توسعه اجتماعی.

^۱دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تهران: fallahy@me.com

^۲دانشیار دانشکده روانشناسی - علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن، تهران، ایران. majidkaffashi@yahoo.com

^۳استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن.

مقدمه

توسعه اجتماعی نقش مهمی در حل مشکلات اساسی و مقابله با فقر ایفا کرده و سعی در توزیع مجدد منابع و بهبود وضعیت موجود و کارآمدتر شدن بنیان‌های جامعه دارد. این بُعد از توسعه که در پی استقرار عدالت، کاهش نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی، توزیع عادلانه، کاهش محرومیت و توانمندسازی فقراست از طرق سنجه‌های متعدد و در سطوح مختلف قابل اندازه‌گیری است (زارعی، ۱۳۹۵، ص ۳). می‌توان گفت از دهه هفتاد توسعه، معنی صرف اقتصادی خود را از دست داد و لزوم چندجانبی بودن و پوشش ابعاد گوناگون فرهنگی، اجتماعی، سیاسی در کنار بعد پیرامون، اقتصادی را نیز دربرگرفت. نشست سازمان ملل در شهر کپنهاگ در سال ۹۵ توسعه اجتماعی را نقطه عطفی در کاربرد رویکرد توسعه اجتماعی دانست و در آن سران کشورهای شرکت کننده، خود را به اجرای یک برنامه عملی که طیف وسیعی از صحنه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی برای ریشه کنی فقر را در برمی گرفت شناخت. در مجموع توسعه اجتماعی یکی از زمینه‌هایی در نظر گرفته شد که می‌توان با گسترش و ارتقاء شاخص‌های آن در جامعه، نسبت به رسیدن به توسعه‌ای متوازن و برابر بین مناطق و افراد، در جهت رفاه و رضایت افراد از زندگی حرکت کرد. از این پس ادبیات توسعه اجتماعی وارد عرصه جدیدی شد و صاحب نظران مختلف در این زمینه نظریات متعددی مطرح کردند. برداشت مسئولیت پذیری از توسعه اجتماعی (nancy, 2001) به عنوان یک حوزه میان رشته‌ای و میان بخشی در جستجوی بهزیستی مادی و اجتماعی مردم در سطوح جامعه (estes, 2001) پیوند تنگاتنگ با شیوه زندگی افراد یک جامعه و ابزاری برای بالا بردن سطح زندگی و بهبود وضعیت اجتماعی افراد از این نمونه‌اند. در تعریفی جامع توسعه اجتماعی یکی از ابعاد اصلی فرایند توسعه و بیانگر کیفیت سیستم اجتماعی در راستای دستیابی به عدالت اجتماعی، ایجاد یکپارچگی و انسجام اجتماعی، افزایش کیفیت زندگی و ارتقاء کیفیت انسانها است (کلانتری، ۱۳۷۷، ص ۲۱۱). در مفهوم سنتی توسعه که مترادف با رشد

تلقی شد موضوع سلامت نیز مطرح شد فلذا یکی از پیامدهای مهم توسعه اجتماعی و حصول نسبی جامعه سالم می باشد.

با توجه به اینکه در طرح جامع کلانشهر تهران توجه ویژه ای به پیشران های توسعه اجتماعی در (طرح جامع کلان شهر تهران)، لذا یک شهر در حال رشد و توسعه است. البته در بسیاری از موارد مسئولان تنها به ارتقاء شاخص سلامت های جسمی و روانی در این شهر توجه می کنند. لازم است بعد اجتماعی سلامت نیز در کنار دیگر ابعاد آن مورد توجه و ارتقا قرار گیرد، چراکه ارتباط و روابط مناسب اجتماعی در هر دوره سنی یک امر ضروری است. در صورت کاهش یافتن روابط صحیح و اعتماد اجتماعی در میان افراد، آسیب های اجتماعی و نابسامانی های زیادی گریبان گیر شهر و خانواده و در کل، جامعه می شود (بخارایی و دیگران، ۱۳۹۴ ص ۹). لذا شناخت مولفه های اساسی توسعه اجتماعی و میزان تحقق توسعه اجتماعی در بازه های زمانی سالیانه ضروری است. مطالعات اولیه نشان می دهد در این زمینه کوشش جدی با ابعاد مطرح شده صورت نگرفته است.

توسعه باید با فراهم سازی نیازهای اولیه و اساسی در جهت برطرف سازی نیازهای مراتب بالاتر (عاطفی، امنیتی، احساس عزت نفس) اقدام نماید و در نهایت به هدف اصلی خود که شکوفایی استعداد های انسان و بروز توانمندی های انسان است منجر شود. نتیجه آن که توسعه در مفهوم وسیع آن، یعنی بهبود در کیفیت سطح زندگی از همه ابعاد آن؛ چیزی بیش از افزایش درآمد، آموزش بهتر، بهبود استاندارد های بهداشتی و تغذیه، کاهش فقر، محیط زیست بهتر و برابری اقتصادی و اجتماعی بالاتر در برخورداری از امکانات و فرصت های آزادی بیشتر فردی و زندگی غنی تر فرهنگی. لذا مفهوم توسعه اجتماعی بسیار جامع تر از توسعه اقتصادی می باشد و ایده ها و اهداف گسترده تری را دنبال می نماید. اما این اهداف و ایده ها و نیز مفهوم توسعه اجتماعی به طور دقیق تعریف نشده است. ابعاد گوناگون این مفهوم مورد بحث و اختلاف است. و برخی از شاخص های آن در حال شکل گیری و فرموله شدن است. توسعه اجتماعی بیانگر بهزیستی کلیه افراد جامعه است. برخی از شاخص ها کمی وجود دارند که تا حدی بهزیستی جامعه

را نشان می دهند و برخی از متغیرهای کیفی نیز با روش های آماری و ریاضی قابلیت تبدیل به متغیرهای کمی را دارند (لشکری، ۱۳۸۸ص ۱).

توجه به ابعاد اجتماعی، سیاسی و فرهنگی توسعه از سوی نظریه پردازان و نیز سازمان های بین المللی توسعه ای موجب شد تا بهبود کیفیت زندگی به عنوان هدف اصلی توسعه مدنظر قرار گیرد. همزمان با تحول اهداف توسعه، ایجاد توازن و کاهش نابرابری های منطقه ای، و توسعه فراگیر منطقه ای نیز مورد توجه سیاست گذاران قرار گرفت. به این ترتیب توسعه و به طور خاص توسعه اجتماعی فرایندی است که طی آن همه ساختارهای جامعه در راستای بهبود کیفیت زندگی بشر دچار تحول می شوند. در مجموع توسعه اجتماعی یکی از زمینه هایی در نظر گرفته شد که می توان با گسترش و ارتقاء شاخص های آن در جامعه، نسبت به رسیدن به توسعه ای متوازن و برابر بین مناطق و افراد، در جهت رفاه و رضایت افراد از زندگی، حرکت کرد. بر اساس مباحث مطرح شده این تحقیق به دنبال پاسخگویی به این سوالات است: توسعه اجتماعی چه ابعادی را شامل می شود و چه شاخص هایی دارد و سطح آن در شهر تهران به چه میزان است؟

پیشینه پژوهش

مفهوم توسعه اجتماعی همواره با توجه به تعاریف نظری مختلف و بر اساس تعاریف عملیاتی متعدد مورد بررسی قرار گرفته است به طوری که می توان گفت نظر واحدی نسبت به مفهوم توسعه اجتماعی در میان اندیشمندان داخلی و خارجی وجود ندارد. یکی از مهمترین تحقیقات صورت گرفته در زمینه شناسایی شاخص های کاربردی توسعه اجتماعی پژوهشی است که توسط آزادارمکی و همکاران (۱۳۹۱)، در این زمینه صورت گرفته است. این جستار با هدف بررسی و شناسایی شاخص های کاربردی توسعه اجتماعی، به مطالعه در رابطه با مفهوم توسعه اجتماعی در سطوح بین المللی و ملی پرداخته است. روش این مطالعه با توجه به اهداف و سؤالات تحقیق، توصیفی و کیفی است که با کمک تکنیک دلفی صورت گرفته است. حجم نمونه مطالعه روش دلفی از ۳۰ نفر از صاحب نظران آکادمیک و متولیان اجرایی حوزه توسعه اجتماعی که به شکل غیر تصادفی انتخاب شده اند، تشکیل شده است. در نهایت بر اساس محاسبه شاخصهای اجماع، اهمیت و اولویت در فرایند تکنیک دلفی، مفهوم توسعه اجتماعی با عنوان کیفیت سیستم

اجتماعی از طریق نهادینه کردن اخلاق عدالت و وفاق اجتماعی، اخلاق توسعه اجتماعی، امنیت اجتماعی و سطح کیفیت زندگی اجتماعی تعبیر گشت.

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران نام پایان نامه دکتری است که توسط هادی برغمندی (۱۳۹۰) و با روش فازی انجام شده است. این پژوهش با هدف بررسی توسعه اجتماعی در شهر تهران و با سنجش دو متغیر اصلی توسعه اجتماعی (سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی) در این شهر صورت گرفت. جامعه آماری پژوهش را کلیه ساکنان شهر تهران و حجم نمونه را ۴۰۰ نفر از ساکنان این شهر تشکیل داده اند. یافته های این پژوهش نشان می دهد که متغیر کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی هر یک در سطح معناداری ۰.۰۱ رابطه مستقیم و مثبت با توسعه اجتماعی داشته و افزایش هر یک از این دو متغیر باعث افزایش سطح توسعه اجتماعی شهر تهران و کاهش هر یک موجب کاهش آن خواهد شد. افزایش سطح توسعه اجتماعی شهر تهران نیازمند ارتقاء همزمان سطح این دو متغیر است.

ارزیابی تاثیر عملکرد اعضای هیئت علمی بر ارتقای مولفه های توسعه اجتماعی نام مقاله ای است که توسط قلاوندی و همکاران (۱۳۹۴) نگاشته شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که اعضای هیئت علمی در وفاق اجتماعی، در ارتقای کیفیت زندگی شهروندان، در افزایش سطح امنیت اجتماعی، در ترویج و اخلاق توسعه اجتماعی و بطور کلی در توسعه اجتماعی جامعه نقش مثبت و معنی داری دارند و در این زمینه اختلاف دیدگاهی از نظر سن، جنسیت پاسخگویان وجود ندارد.

پایان نامه ای با موضوع سطح بندی توسعه استان های کشور با استفاده از شاخص های رفاه اجتماعی در سال ۱۳۹۳ توسط معصومه شاه حسینی در دانشگاه علامه طباطبایی انجام شده است. در این پایان نامه آمده است، مفهوم توسعه، مفهوم پیچیده ایست، که در طی دوره های مختلف تکامل یافته و با مفاهیمی همچون رفاه اجتماعی همراه گشته است.

همچنین تاثیر توسعه شهری بر توسعه اجتماعی، در شهر تهران نیز نام پایان نامه دیگری است که در این ارتباط انجام شده است. محقق در مقدمه تحقیق آورده است در بررسی و تحلیل علمی از تغییرات اجتماعی در مفهوم عام آن می توان عوامل و شاخص های گوناگونی را در نظر گرفت. در

تعیین جایگاه این عوامل قطعاً نقش و سهم پاره‌ای از این عوامل و شاخص‌ها بیش از سایرین ارزیابی می‌گردد. توسعه اجتماعی از جمله جریان‌ات عمده و تعیین کننده دوران اخیر در ایران و بسیاری دیگر از کشورهای جهان تلقی می‌گردد. بررسی فوق در صدد است تا معلوم کند که آیا شهرنشینی تاثیر ویژه‌ای بروی رویکرد توسعه شهری داشته است و یا خیر؟ متغیر اصلی وابسته در این تحقیق عبارت است از توسعه اجتماعی که در قالب متغیرهایی چون احساس تکلیف شهروندی، آمادگی پذیرش عقاید دیگران، خود شکوفایی، قانونگرایی، احساس تعلق به اجتماع و نیز مشارکت سیاسی مورد توجه قرار گرفته است. برای تبیین علمی موضوع روند توسعه اجتماعی، شهرنشینی بعنوان یک متغیر مستقل در نظر گرفته شده است. بعنوان مثال شغل متغیری در مساعدت تبیینی از مفهوم شهرنشینی کاربرد لازم را در مقام یک متغیر مستقل حاصل کرده است. ساعات کار و سابقه اشتغال در شهر خود بیانگر میزان درجه شهروندی افراد در نظر گرفته شده است. رضایت از مسکن با توجه به کیفیت، متراژ، تملک و یا رهن خود متغیر مستقل دیگر تعریف شده است. در این بررسی متغیر رفاه اجتماعی با استفاده از سنجش بهره‌مندی افراد از امکانات و خدمات شهری از قبیل پارک، باشگاه‌های ورزشی، سینما و یا مراکز خرید پوشاک و خوراکی و استفاده از وسایل نقلیه شهری نیز مورد استفاده قرار گرفته است.

طرح پژوهشی با موضوع مطالعه شاخص‌ها و رتبه توسعه اجتماعی در استان‌های کشور و رابطه آن با سرمایه اجتماعی نام پژوهشی است که توسط، قاسمی، حسینی و فیروزآبادی انجام شده است. در سوالات تحقیق آمده است شاخص‌های توسعه اجتماعی چیست؟ وزن هر یک از شاخص‌های انتخابی توسعه اجتماعی با روش ارزیابی اوزان (آنتروپی)، بر اساس داده‌های سال ۱۳۸۵ در ایران به چه صورت است؟ رتبه بندی توسعه اجتماعی استان‌ها بر اساس وزن شاخص‌های مذکور، چگونه است؟ و رابطه بین نمره توسعه اجتماعی با وضعیت سرمایه اجتماعی، در استان‌ها به چه صورت می‌باشد؟ روش‌انجام تحقیق بر اساس نظریه‌های توسعه اجتماعی و مباحث مطرح شده در اجلاس کپنهاگ، در زمینه توسعه اجتماعی بوده که شاخص‌های توسعه اجتماعی را استخراج

نموده و بر اساس این شاخص ها و نظریه های مربوطه در زمینه رابطه سرمایه اجتماعی و توسعه، به شناخت رابطه بین این دو در ایران پرداخته است. روش این پژوهش، بر اساس تحلیل ثانویه اطلاعات و داده های استانی برای ۳۰ استان کشور با روش تصمیم گیری چند شاخصه، در بعد رتبه بندی استانها و آمارهای مربوط به همبستگی در زمینه رابطه بین متغیرها، بوده است. یافته های تحقیق نشان می دهند که سیزده شاخص برای شناخت وضعیت توسعه اجتماعی، قابل استفاده می باشد و بر اساس داده های این شاخص ها، استان یزد بیش ترین و استان کهگیلویه و بویراحمد، کم ترین سطح توسعه اجتماعی را داشته اند.

برسی پیشینه پژوهش نشان می دهد تاکنون پژوهشی که سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران را با ویژگی های مورد اجماع از نظر صاحب نظران مورد بررسی قرار داده باشد صورت نگرفته است.

ادبیات نظری

توسعه اجتماعی از دیدگاههای متفاوت معناهای مختلفی را داراست از جمله: گذر از جامعه سنتی به صنعتی یا مدرن از طریق تقسیم کار که در نظر دورکیم مطرح بود و دیگرانی که آنرا به معنی سرمایه اجتماعی، هویت انسانی، عقلانیت ارتباطی، اعتماد، انسان بودن و غیره می گرفتند. در ایران این مفهوم با شاخص های هویت و اعتماد اجتماعی بیشتر مدنظر بوده است. توسعه اجتماعی در سال ۱۹۹۵ به معنی مبارزه با فقر مطرح شد که مسئولیت اصلی مقابله با فقر به عهده دولت های ملی و نظارت آن بر عهده اجتماع بین المللی گذاشته شده بود. (عزمی، ۱۳۸۷ ص ۸) این نظارت در بیانیه ژنو بر رعایت حقوق بشر، بخشودگی بدهی های خارجی کشورهای فقیر، تجارت خارجی کشورها، سرمایه گذاری در بخش های اجتماعی و نقش بانک جهانی تاکید داشت. شاخص های توسعه نیز عبارت بودند از: دسترسی به خدمات آموزشی، درصد جمعیت با سواد، طول عمر، میزان مرگ و میر نوزادان، سوء تغذیه و تغذیه مناسب، سطح بهداشت و کنترل بیماریها، مسکن مناسب، برابری زن و مرد و ... مهمترین موضوع از این نظر توسعه انسانی و آنهم در عمل به معنی مقابله با فقر و نابرابری است که باید با سیاست گذاری های اجتماعی تامین شود. توسعه اجتماعی با تقسیم حیات اجتماعی به چهار حوزه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی خاص تر شده است و مؤلفه های آن حول انسجام و یگانگی از هویت و استقلال نسبی و منطبق درونی خاصی برخوردار شده

است. عدم توجه به دو عامل انسجام و یگانگی به صورت آسیب‌های اجتماعی، طراوت و شادابی حیات اجتماعی را تهدید می‌کند (عسکری، ۱۳۹۰ص ۴). کانون بحث توسعه اجتماعی اجتماع جامعه‌ای است، که مطابق آن همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مطمح نظر است چه در سطح خرد و کلان و چه از نظر جنبه‌های عینی و ذهنی. توسعه اجتماعی مستلزم شناخت هستی‌شناسی اجتماعی یعنی وضعیتی که اکنون در آن قرار داریم و هدف شناسی اجتماعی که وضعیت مطلوب را ترسیم می‌کند و بسیار هنجاری است، و سرانجام امکان شناسی است که به مقادورات و محدودیت‌هایی اشاره دارد که در گذار از وضعیت موجود به مطلوب با آنها روبرو هستیم. وضعیت مطلوب توسعه اجتماعی بسط و تعریض و تحکیم اجتماع جامعه‌ای یعنی اجتماع بزرگتر و تعهد اجتماعی عام‌تر است که در آن، اولاً: انسجام جمعی عام بصورت نظم اجتماعی مبتنی بر تفاوت‌پذیری با حفظ هویت‌ها؛ ثانیاً: تسامح و بردباری؛ ثالثاً: هویت جمعی عام جامعه‌ای به عنوان منظر نگاه به درون و بیرون و پایه اساسی تنظیم روابط درونی و برونی جامعه مطرح می‌باشد؛ رابعاً: انسجام جمعی عام و تعهد جمعی تعمیم یافته بر سر اصول و قواعد عمل جمعی عام و تحقق جامعه مدنی و مفهوم شهروندی و وفاق و انسجام حاصل از آن پدید می‌آید؛ و سایر موارد از جمله هویت جمعی عام، اعتماد اجتماعی عام، یگانگی نظام شخصیتی و خودیابی، بسط اخلاق و همبستگی اجتماعی عام و بالاخره توسعه عقلانیت ارتباطی شکل می‌گیرند (عبداللهی، ۱۳۸۲ص ۲۵).

یکی از مولفه‌های مهم توسعه اجتماعی برخورداری از سطح مطلوب کیفیت زندگی در میان شهروندان است. مروری بر پژوهش‌ها نشان می‌دهد که سطح رفاه و کیفیت زندگی پیش شرط اساسی برای توسعه اجتماعی می‌باشد. کیز معتقد است که افراد کیفیت زندگی و عملکرد شخصی‌شان را با معیارهای اجتماعی شان ارزشیابی می‌کنند (موحدی، ۱۳۸۹ص ۱۰۷). به این ترتیب توسعه اجتماعی دربرگیرنده اجزاء و مؤلفه‌هایی است که روی هم رفته نشانگر کیفیت و کمیت برخورداری فرد از زندگی مناسب است.

⁴ Societal Community

در دهه های اخیر، هدف برنامه های توسعه اجتماعی، بهبود کیفیت زندگی و بهزیستی انسانها دانسته شده است. به تعبیر دیگر توجه همزمان به ابعاد اجتماعی، سیاسی و فرهنگی توسعه، نه تنها به عنوان ابزاری جهت برخورد با پیامدهای منفی توسعه بلکه به عنوان هدف اصلی توسعه مورد تأکید قرار گرفت و به تعبیر اسمیت رویکرد به کیفیت زندگی از فرایند محوری به پیامد محوری گذر کرده است. (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶ص ۹).

یکی دیگر از شاخص های مهم توسعه اجتماعی بر اساس دیدگاههای فعلی و پژوهش های صورت گرفته برخورداری از امنیت اجتماعی در سطح جامعه است. رشد جامعه و خود شکوفایی متکی بر سرمایه های انسانی، مادی و اجتماعی خانواده ها بوده و این سرمایه نیازمند امنیت، احساس امنیت و ایمنی است. این نیاز تا بدان جا ارزشمند و اساسی شمرده می شود که برخی بر این باورند که احساس امنیت بر وجود آن مقدم است. بدون تردید آنگاه که روح و جسم اعضاء جامعه در آرامش و آسودگی خاطر باشد، تمامی قوای ذهنی و جسمی آنها معطوف به خودشکوفایی مادی و معنوی می گردد. به میزانی که امنیت در حوزه فردی و اجتماعی قوام یافته و استقراری یابد به همان میزان متغیرهای شادابی، سرزندگی، اعتماد، نگرش، رضایتمندی و پویایی اجتماع تبلور یافته و احساس خوشایند امنیت جلوه گر می شود (پیرمودن، ۱۳۸۹ص ۱۰۳). امنیت باید بتواند به شهروندان و اعضای خانواده، آرامش خاطری در حد نیازهای آنها اعطا کند. هیچ کس نمی تواند در محیط ترس آفرین، نگران و مضطرب کننده، متشنج و آلوده به تشویش، به فعالیتهای اجتماعی اقتصادی خود ادامه دهد و یا به آسودگی به کار و کوشش و وظایف روزمره خویش پردازد (پیرمودن، ۱۳۸۹ص ۳۶). تمام عرصه های زندگی متأثر از امنیت است؛ زیرا آنچه رفتار را بیش از همه تحت تاثیر قرار می دهد، عنصر ناخودآگاه است و امنیت متغیری است که ناخودآگاه را تحت تاثیر قرار می دهد. با افزایش امنیت کمال و استعلا انسان امکان پذیر می شود و با کاهش امنیت آرمانهای انسان کاهش می یابد؛ به گونه ای که گاه فرد کاملاً در خفت معنایی و هویتی فرو می رود. زیرا تعالی جامعه، رشد فکر و اندیشه، ارائه افکار نوین و نظریه های علمی، توسعه و رشد استعدادها همگی ریشه در عنصر امنیت دارد. برای تحقق توسعه اجتماعی، باید اعضای جامعه از نظر امکانات اولیه و نیازهای اساسی زندگی خود تامین

باشند و نیاز به امنیت، از مهمترین و اساسی ترین نیازهای انسان به شمار می رود. در حقیقت امنیت یک تولید اجتماعی است. علی رغم اینکه ادراک ذهنی امنیت نقش اصلی را داراست، اما احساس امنیت در تعاملات یا روابط اجتماعی شکل می گیرد (سام آرام، ۱۳۸۸ص ۲۲).

به این ترتیب امنیت یا عدم امنیت توسط اجتماع انتقال پیدا می کند. زمانی این احساس بوجود آمد بستر توسعه اجتماعی فراهم می شود. همچنین توسعه اجتماعی و جامعه سالم امری است با جامعه و هنجارهای اجتماعی اتصال یابد و با آن ارتباط برقرار کند انسان ها در صورتی می توانند فعالیت کامل داشته باشند که هم خود را سالم احساس کنند و هم جامعه آن ها را سالم بداند (وداد هیر و همکاران، ۱۳۸۷ص ۱۷۴). اعتماد و وفاق شالوده زندگی اجتماعی است که در بسیاری از اوقات، بهتر از امکانات و تجهیزات پزشکی عمل می کند و زمینه ارتقاء سلامت افراد جامعه را فراهم می سازد. در مقابل، بی اعتمادی سرچشمه بسیاری از گرفتاریها و نابسامانی هاست که سلامت جامعه را تهدید می کند. در واقع، نوعی تأثیر متقابل میان اعتماد اجتماعی و سلامت وجود دارد؛ به گونه ای که به همراه اعتماد اجتماعی، مفاهیمی مانند صداقت، همکاری، امید و دگرخواهی مطرح می شود. این ویژگی ها در افراد، بیانگر سلامت آن هاست. در جامعه ای که اعتماد وجود، نوعی همبستگی، همدلی، وفاق و ارتباط وجود دارد. این همدلی موجب افزایش آرامش و در نهایت، بهبود وضعیت سلامت اجتماعی افراد جامعه می شود (افشانی و همکاران ۱۳۹۳ص ۸). لذا وفاق و اعتماد اجتماعی از جمله پیش نیازهای اساسی توسعه اجتماعی است (آزاد ارمکی و دیگران، ۱۳۹۲ص ۱۵) و پیوند وثیقی میان وفاق اجتماعی و میزان سلامت اجتماعی جامعه وجود دارد. شناخت عوامل مرتبط با مشارکت اجتماعی و وفاق اجتماعی در ارتقاء سلامت و تعدیل و تقویت آنها می تواند در نهادینه شدن توسعه اجتماعی نقش به سزایی داشته باشد (Homan, 2007).

در ارتباط با جایگاه اخلاق و فرهنگ در فرایند توسعه به معنای اعم می توان حالت های متفاوتی را متصور شد اما اگر توسعه در مفهوم جامع در نظر گرفته شود ولی فرهنگ صرفاً معطوف به اخلاق مرتبط با توسعه یا فرهنگ معنوی منظور شود در این حالت مفهوم اخلاق توسعه، یک بعد از فرایند توسعه خواهد بود که رابطه تعاملی با ابعاد دیگر توسعه (توسعه

اجتماعی) خواهد داشت. در این حالت میان پیشرفت در سخت افزارهای توسعه اجتماعی مثل پیشرفت های تکنولوژیک، اقتصادی، افزایش کیفیت زندگی و رفاه اقتصادی و اخلاق توسعه اجتماعی رابطه تعاملی وجود دارد؛ به این شکل که اخلاق توسعه اجتماعی با تغییر در نگرشها و ارزشها، شرایطی مناسب برای توسعه اقتصادی فراهم می آورد (ورجاوند، ۱۳۶۸ص ۲۳). اخلاق توسعه، شیوه اندیشیدن، احساس کردن و سرانجام تمایل به رفتار خاصی از سوی افراد یک جامعه است لذا یکی از مهمترین مولفه های حصول توسعه اجتماعی مفهوم اخلاق توسعه اجتماعی می باشد و از آنجا که با تغییر در نگرشها و ارزشها همراه است با سلامت اجتماعی در ارتباط است.

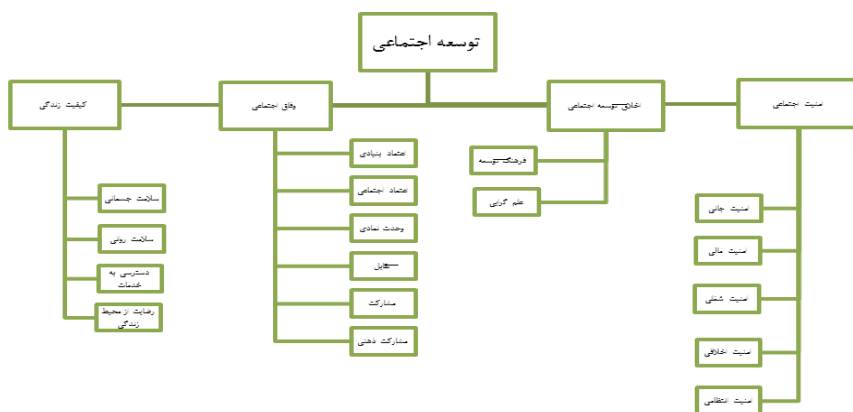
بر اساس مباحث مطرح شده و مطالعات پیشین عمده ترین عناصری را که می توان در تحقق توسعه اجتماعی در یک جامعه متصور شد شاخص های امنیت اجتماعی، وفاق اجتماعی، کیفیت زندگی و اخلاق توسعه اجتماعی می باشد.

روش شناسی تحقیق

با توجه به موضوع تحقیق و نوع فرضیه ها در این پژوهش پس از مطالعات نظری و بررسی پژوهش های صورت گرفته از این حیث که در زمینه توسعه اجتماعی در اکثر تحقیقات انجام شده و از نگاه صاحب نظران کدام شاخص ها بیشترین استفاده را در سنجش سطح توسعه اجتماعی داشتند از روش تحقیق پیمایشی^۵ و تکنیک کمی سازی داده ها برای آماده سازی جهت انجام انواع آزمونهای تحلیل عاملی و مدلسازی معادلات ساختاری و نیز همچنین تست پایایی و روایی بهره برده شده است. برای گردآوری داده ها و اطلاعات مربوط به موضوعات مورد مطالعه (متغیرها) از پرسشنامه استفاده شده است. پرسشنامه توسعه اجتماعی با توجه به پژوهش های پیشین صورت گرفته و مطالعات نظری بر اساس شاخص های وفاق اجتماعی، کیفیت زندگی، اخلاق توسعه اجتماعی و امنیت اجتماعی تهیه شد. جهت کسب اطمینان میزان اعتبار صوری پرسشنامه با مراجعه به چند تن از خبرگان موضوع و حذف و اضافه برخی از گویه ها تایید گردید. میزان پایایی کل پرسشنامه در دو مرحله انجام گردید و بر اساس آزمون آلفا بدست آمده (۰.۹۱۰) می باشد که

⁵ survey

حاکمی از پایایی مطلوب ابزار جمع آوری اطلاعات دارد. جامعه آماری تحقیق کلیه شهروندان ساکن در شهر تهران می باشند. نمونه گیری تحقیق از نوع خوشه ای چند مرحله و تصادفی ساده است. جهت نمونه گیری، شهر تهران به ۵ بخش اصلی شمالی، جنوبی، شرقی، غربی و مرکزی تقسیم گردید. سپس به صورت تصادفی مناطقی از هر بخش به قید قرعه انتخاب شد و از هر منطقه نیز به قید قرعه محلاتی انتخاب گردیدند. حجم نمونه تحقیق تعداد ۴۰۰ نفر می باشد. برای سنجش میزان روایی از آزمون تحلیل عاملی و مدل سازی معادلات ساختاری بهره گیری شد و ابزار پرسشنامه توسط ۱۲۰ سوال و گویه، متغیرهای توسعه اجتماعی را مورد سنجش قرار داده است. محاسبات رایانه ای توسط نرم افزارهای spss و لیزرل به اجرا در آمده است. ساختار ابزار مورد استفاده در مدل توسعه اجتماعی در شکل زیر قابل مشاهده می باشد:

شکل شماره ۱- مدل توسعه اجتماعی

بررسی میزان پایایی شاخص‌ها:

جدول ۱- میزان پایایی شاخص‌ها

ردیف	متغیر	شاخص	تعداد گویه	پایایی
۱	وفای اجتماعی	اعتماد بنیادی	۴	۰.۷۵۲

۰.۷۰۴	۵	اعتماد اجتماعی		۲
۰.۸۰۸	۴	وحدت نمادی		۳
۰.۸۴۵	۴	تقابل		۴
۰.۷۰۶	۴	مشارکت ذهنی		۵
۰.۷۶۳	۲۱	کل		۶
۰.۷۹۴	۴	امنیت جانی	امنیت اجتماعی	۷
۰.۷۱۴	۴	امنیت انتظامی		۸
۰.۸۷۴	۶	امنیت اخلاقی		۹
۰.۶۹۳	۴	امنیت شغلی		۱۰
۰.۸۷۴	۶	امنیت انتظامی		۱۱
۰.۷۸۹	۲۴	کل امنیت اجتماعی		۱۲
۰.۶۸۹	۵	سلامت جسمی	کیفیت زندگی	۱۳
۰.۷۸۰	۷	سلامت روان		۱۴
۰.۷۱۵	۸	دسترسی به خدمات		۱۵
۰.۷۸۷	۵	رضایت از محیط زندگی		۱۶
۰.۷۴۳	۲۵	کل کیفیت زندگی		۱۷
۰.۸۳۸	۱۰	فرهنگ توسعه	اخلاق توسعه اجتماعی	۱۸
۰.۸۵۸	۵	علم گرایی		۱۹
۰.۸۱۹	۵	حقوق شهروندی		۲۰
۰.۸۳۴	۲۰	کل اخلاق توسعه اجتماعی		۲۱
۰.۷۸۰	۹۰		پایایی کل ابزار	۲۲

میزان پایایی شاخص ها در جدول قابل مشاهده است. ابزار به کار برده شده برای سنجش توسعه اجتماعی شامل ۹۰ گویه ۱۷ شاخص و ۴ بعد می باشد. میزان پایایی کل ابزار ۰.۷۸۰ می باشد که حاکی از پایایی مطلوب ابزار است. میزان پایایی شاخص وفاق اجتماعی ۰.۷۶۳ امنیت اجتماعی ۰.۷۸۹، کیفیت زندگی ۰.۷۴۳، اخلاق توسعه اجتماعی ۰.۸۳۴ می باشد. با توجه به اینکه تمام

ضرایب بدست آمده بیش از ۰.۷ می باشد می توان گفت پایایی ابزار برای سنجش توسعه اجتماعی مناسب است.

بررسی میزان روایی ابزار سنجش توسعه اجتماعی توسط تکنیک تحلیل عاملی

برای محاسبه میزان روایی ابزار به کار برده شده از تکنیک تحلیل عاملی (اکتشافی) استفاده شده است.

همان گونه که مشاهده می شود بر اساس اطلاعات بدست آمده از جدول بارتلت و ضریب KMO سطح معنی داری نشان می دهد که حجم نمونه کفایت لازم را برای انجام آزمون تحلیل عاملی دارد.

جدول 2 - آزمون بارتلت و kmo

822	ضریب کبزر مایر اوکلین	
27528.487	کای اسکوار تقریبی	ضریب بارتلت
2628	درجه آزادی	
.000	سطح معنی داری	

همچنین تحلیل گویه های استفاده شده در ابزار توسط عملیات چرخش واریماکس نیز نشان می دهد تمامی گویه ها توانسته اند بیش از پنجاه درصد واریانس شاخص های مربوط توسعه اجتماعی را تبیین نمایند. مجموع واریانس های تبیین شده نشان می دهد گویه های مربوط به شاخص های توسعه اجتماعی توانسته اند بیست عامل در توسعه را اجتماعی را تبیین نمایند. همچنین تبیین واریانس مربوطه نشان می دهد توسط این بیست عامل بیش از ۷۱٪ واریانس توسعه اجتماعی تبیین شده است.

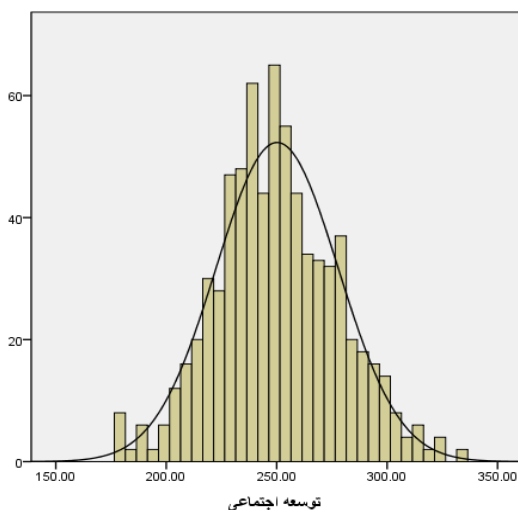
جدول ۳ - مجموع واریانس های تبیین شده توسط ابزار سنجش

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	12.182	16.688	16.688	12.182	16.688	16.688	4.094	5.608	5.608
2	5.056	6.926	23.614	5.056	6.926	23.614	3.949	5.410	11.018
3	3.745	5.131	28.744	3.745	5.131	28.744	3.492	4.783	15.801
4	3.235	4.432	33.176	3.235	4.432	33.176	3.104	4.252	20.053
5	2.633	3.607	36.783	2.633	3.607	36.783	3.091	4.234	24.287
6	2.617	3.584	40.367	2.617	3.584	40.367	2.933	4.018	28.305
7	2.320	3.178	43.545	2.320	3.178	43.545	2.798	3.833	32.138
8	2.105	2.884	46.429	2.105	2.884	46.429	2.630	3.603	35.741
9	1.946	2.666	49.095	1.946	2.666	49.095	2.578	3.531	39.272
10	1.687	2.311	51.406	1.687	2.311	51.406	2.451	3.358	42.630
11	1.610	2.206	53.612	1.610	2.206	53.612	2.349	3.217	45.847
12	1.571	2.152	55.763	1.571	2.152	55.763	2.319	3.176	49.023
13	1.420	1.946	57.709	1.420	1.946	57.709	2.246	3.076	52.100
14	1.266	1.734	59.443	1.266	1.734	59.443	2.019	2.766	54.866
15	1.242	1.701	61.144	1.242	1.701	61.144	1.864	2.554	57.419
16	1.217	1.667	62.811	1.217	1.667	62.811	1.855	2.541	59.960
17	1.126	1.542	64.353	1.126	1.542	64.353	1.744	2.389	62.349
18	1.070	1.465	65.818	1.070	1.465	65.818	1.661	2.275	64.623
19	1.044	1.430	67.248	1.044	1.430	67.248	1.584	2.171	66.794
20	1.033	1.415	71.664	1.033	1.415	71.664	1.365	1.870	71.664

توصیف داده ها:

جدول ۴ - توصیف ویژگی های پاسخگویان

متغیر	شاخص	میزان	درصد
جنسیت پاسخگویان	مرد	۳۱۸	۴۳.۹
	زن	۴۰۷	۵۶.۱
وضعیت تاهل	مجرد	۲۰۵	۲۸.۳
	متاهل	۴۹۶	۶۸.۴

۳.۳	۲۴	بدون همسر	سن پاسخگویان
	۳۴.۸۱	میانگین	
	۳۴	میانه	
	۱۸	کمترین	
	۷۰	بیشترین	اشتغال پاسخگویان
۱۷.۹	۱۳۰	آزاد	
۵.۵	۴۰	بیکار	
۱۳	۹۴	خانه دار	
۱.۱	۸	دانش آموز	
۱.۴	۱۰	سرباز	
۶.۵	۴۷	دانشجو	
۲۹.۸	۲۱۶	کارمند بخش خصوصی	تحصیلات پاسخگویان
۲۰.۴	۱۴۸	کارمند بخش دولتی	
۱.۴	۱۰	نظامی	
۳	۲۲	بازنشسته	
۵.۸	۴۲	زیردیپلم	
۲۳.۳	۱۶۹	دیپلم	
۹.۵	۶۹	کاردانی	
۳۳.۴	۲۴۲	کارشناسی	
۲۴.۳	۱۷۶	کارشناسی ارشد	
۳.۷	۲۷	دکتری	

شکل شماره ۲- میزان توزیع نمرات توسعه اجتماعی

همان گونه که یافته های تحقیق نشان می دهد برابر خروجی جدول شماره ۵۶.۱٪ پاسخگویان زن و ۴۳.۹٪ مرد می باشند. ۶۸.۴٪ پاسخگویان متأهل و ۲۸.۳٪ مجرد می باشند. میانگین سن پاسخگویان ۳۴.۸۱ می باشد. در زمینه تحصیلات عمده پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی بودند.

جدول ۵- میزان شاخص

های توسعه اجتماعی در شهر تهران

میزان در شهر تهران	مولفه	شاخص	متغیر
بیش از متوسط	اعتماد بنیادی	وفاق اجتماعی	توسعه اجتماعی
نزدیک به زیاد	اعتماد اجتماعی		
زیاد	وحدت نمادی		
کمتر از متوسط	مشارکت ذهنی		
کمتر از متوسط	امنیت جانی	امنیت اجتماعی	
خیلی کم	امنیت مالی		
کمتر از متوسط	امنیت شغلی		
کمتر از متوسط	امنیت انتظامی		
کم	امنیت اخلاقی	کیفیت زندگی	
بیش از متوسط	سلامت جسم		
نزدیک به زیاد	سلامت روان		
نزدیک به زیاد	رضایت از خدمات شهری		
متوسط	رضایت از محیط زندگی	اخلاق توسعه	
زیاد	فرهنگ توسعه		
زیاد	علم گرایی		

مجموع نمرات بدست آمده از شاخص های مرتبط در ۷ طیف تقسیم بندی شدند و میزان متوسط بدست آمده در جدول ۵ قابل ملاحظه است. سطح معنی داری مشاهده شده توسط آزمون تی تک نمونه ای در مورد همه شاخص ها تایید شد. نتایج نشان داد شاخص وفاق اجتماعی نزدیک به متوسط، شاخص امنیت اجتماعی کمتر از متوسط، شاخص کیفیت زندگی متوسط و شاخص اخلاق توسعه زیاد می باشد.

آزمون تی مستقل برای بررسی فرضیه اثر جنسیت بر شاخص های متغیر **وفاق اجتماعی** نشان داد تنها در متغیر تقابل تفاوت معنادار

در بین زنان و مردان وجود دارد و تقابل در میان زنان بیش از مردان است. از بین متغیرهای اعتماد بنیادی، اعتماد اجتماعی، وحدت نمادی، تقابل و مشارکت ذهنی در بعد تقابل بین زنان و مردان تفاوت وجود دارد و تقابل در مردان کمتر از زنان است.

همچنین در حوزه **امنیت اجتماعی** نتایج نشان داد میزان احساس امنیت در بین زنان و مردان تفاوت دارد و احساس امنیت در مردان بیش از زنان است. بررسی ها به تفکیک شاخص ها در همه ابعاد امنیت اجتماعی به جز امنیت انتظامی در بین زنان و مردان تفاوت وجود دارد. امنیت شغلی در زنان بالاتر از مردان است و امنیت جانی، امنیت مالی و امنیت اخلاقی در مردان بیشتر از زنان است. در حوزه **کیفیت زندگی** نتایج نشان داد، کیفیت زندگی در بین مردان و زنان تفاوت ندارد. یافته های ابعاد کیفیت زندگی نشان می دهد در بعد سلامت جسمی مردان نمرات بالاتری به خود اختصاص دادند. رضایت از زندگی زنان بیش از مردان است. در موضوع **اخلاق توسعه اجتماعی**، نتایج نشان داد، اخلاق توسعه اجتماعی در بین مردان و زنان تفاوت ندارد. فرهنگ توسعه و علم گرایی در بین مردان و زنان تفاوت ندارد.

اثر تاهل بر متغیرهای تحقیق

بررسی اثر مجرد یا متاهل بودن بر هر کدام از شاخص های تحقیق توسط آزمون تی مستق انجام گردید و نتایج نشان داد:

تقابل در متاهل ها بیش از مجردها است. احساس امنیت جانی در مجردها بیش از متاهل ها می باشد. احساس امنیت مالی در بین متاهل ها بیشتر از مجردها است. احساس امنیت اخلاقی در بین متاهل ها بیش از مجردها است. احساس امنیت شغلی در بین متاهل ها بیش از مجردها می باشد. سلامت روان در بین متاهل ها بیش از مجردها می باشد.

اثر تحصیلات بر متغیرهای تحقیق

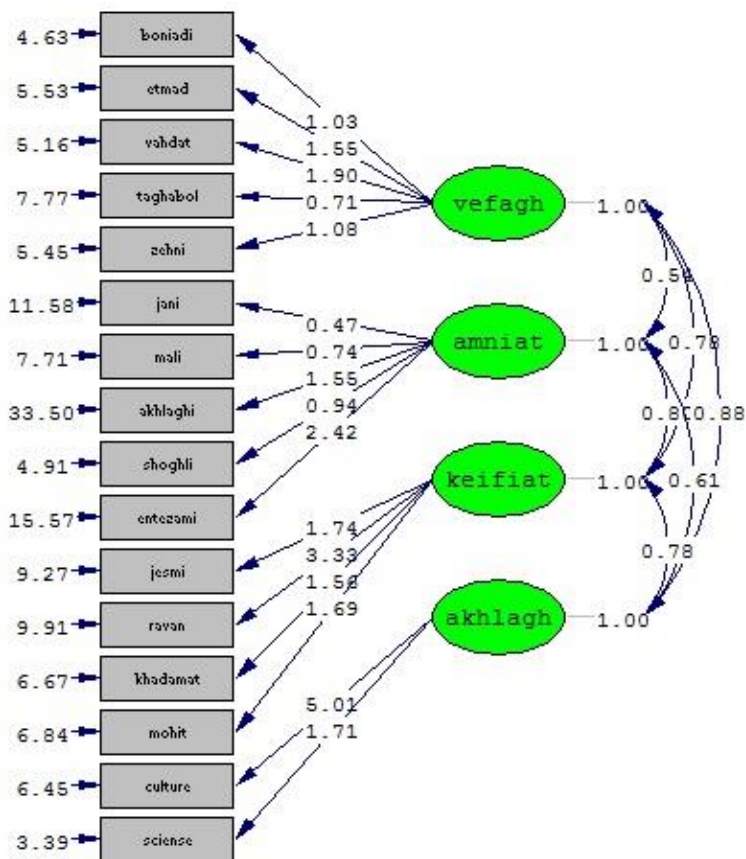
جدول ۶- اثر تحصیلات بر شاخص های توسعه اجتماعی

وضعیت	اعتماد بنیادی	اعتماد اجتماعی	وحدت نمادی	تقابل	مشارکت ذهنی	امنیت جانی	امنیت مالی	امنیت اخلاقی	امنیت شغلی	سلامت جسمی
وضعیت	.146**	.184*	.287**	.036	.076*	.046	-.072	-	-.004	.153*
ت	.000	.000	.000	.330	.040	.215	.052	.025	.916	.000
تحصیلی	725	725	725	725	725	725	725	725	725	725
وضعیت	سلامت روان	دسترسی به خدمات	رضایت از محیط زندگی	فرهنگ توسعه	علم گرایي	شکوفایی اجتماعی	همبستگی اجتماعی	انسجام اجتماعی	پذیرش اجتماعی	مشارکت اجتماعی
وضعیت	.168**	.032	.092*	.211**	.158*	.154*	.150*	.265*	.105*	.172*
ت	.000	.395	.014	.000	.000	.000	.000	.000	.005	.000
تحصیلی	725	725	725	725	725	725	725	725	725	725

نتایج آزمون اسپیرمن نشان می دهد، تحصیلات بر متغیرهای تقابل، امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت شغلی، میزان دسترسی به خدمات تاثیرگذار نیست. ولی بر دیگر شاخص های تحقیق تاثیر گذار است.

چنین برای بررسی دقیق تر (تحلیل عاملی تاییدی) از تکنیک مدل یابی معادلات ساختاری توسط نرم افزار لیزرل استفاده شده است که نتایج اجرای تحلیل عامل تاییدی در نمودار زیر قابل مشاهده

است:

خروجی نمودار تحلیل عاملی تاییدی نشان می دهد که تمامی ضرایب مشاهده شده معنی دار هستند و ضریب RMSEA بدست آمده برابر ۰.۰۸۹ می باشد که با توجه به اینکه کمتر از میزان ۰.۰۹ می باشد به معنای آن است که نتایج مشاهده شده قابل تعمیم به کل جامعه آماری می باشد.

جمع بندی نتیجه گیری:

در ادبیات توسعه همواره متغیرهای متعددی به عنوان عامل مهم توسعه در نظر گرفته می شود. بیشترین متغیرهای مورد اشاره که اجماع بیشتری روی آن به عنوان شاخص های توسعه وجود دارد، کیفیت زندگی، امنیت اجتماعی، وفاق اجتماعی و اخلاق توسعه اجتماعی می باشد. اخلاق توسعه، شیوه اندیشیدن، احساس کردن و سرانجام تمایل به رفتار خاصی از سوی افراد یک جامعه است. اخلاق توسعه اجتماعی و مولفه های آن در میان مردان و زنان تفاوت ندارد. یافته ها نشان می دهد تاهل بر اخلاق توسعه اجتماعی و مولفه های آن تاثیر ندارد. سن بر متغیرهای اخلاق توسعه اجتماعی تاثیر گذار نیست. مجموع نمرات اخلاق توسعه اجتماعی در شهر تهران که توسط شاخص های فرهنگ توسعه و علم گرایی مورد سنجش قرار گرفت نشان داد وضعیت اخلاق توسعه اجتماعی در شهر تهران به میزان مطلوب می باشد و این به معنای آن است که بستر ارتقاء تحقق اهداف مورد نظر در توسعه اجتماعی مهیا است.

ماکس وبر در مورد جایگاه فرهنگ در توسعه صنعتی به این نتیجه رسید که ظهور سرمایه داری و پیامد آن توسعه سریع اقتصادی و مجموعه ای از دگرگونی های ارزشی و باوری که با ظهور پروتستان کالونی ارتباط دارد میسر ساخته است بر همین اساس اینگلهارت نیز در کتاب تحول فرهنگی در کشورهای پیشرفته صنعتی معتقد است که دگرگونی های مهم فرهنگی، انقلاب صنعتی را در غرب آسان ساخت؛ انقلاب صنعتی جریانی از تغییرات را با خود آورد و به فرهنگ های مغرب زمین شکل نوینی بخشید. سیدیکی دیاکیت^۶ نیز در مقاله ای با عنوان توسعه فقط مساله فن سالارانه نیست بر این عقیده است که توسعه با توجه به چندبعدی بودن، دربرگیرنده شرایط عینی مشخص (اقتصادی و فنی) است که به ما اجازه می دهد پیشرفتی را آغاز کنیم، اما توسعه در عین حال به جنبه های ذهنی نیز مربوط می شود، جنبه هایی که امکان

^۶ Sidiki Diakite

کنترل این پیشرفت و کانالیزه کردن آن را پدید می آورد تا از حیطة کنترل خارج نشود و منشأ مشکلات اجتماعی دیگری نگردد (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۹۰ ص ۱۱). طرح‌های توسعه شهری باهدف تأمین رفاه نسبی شهروندان و بهبود کیفیت زندگی شهری

رضایتمندی سکونتی در محله‌ها و مناطق شهری، برنامه‌ریزی و اجرا می‌شوند. علاوه بر برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری، برنامه‌های سازمان‌ها و نهادهای دولتی و خصوصی نیز که به نوعی با جامعه شهری و ساکنان آن در ارتباط بوده‌اند، بر کیفیت زندگی تأثیر گذاشته‌اند؛ در این تحقیق سطح کیفیت زندگی توسط شاخص‌های رضایت از سلامت جسم، رضایت از سلامت روان، میزان دسترسی به خدمات و میزان رضایت از محیط زندگی مورد سنجش قرار گرفت. مطالعه اسنادی صورت گرفته و آزمون‌های تحلیل عاملی (تاییدی و اکتشافی) نشان داد، کیفیت زندگی یکی از شاخص‌های مهم توسعه اجتماعی می‌باشد. همچنین یافته‌های این تحقیق نشان داد، کیفیت زندگی در میان زنان و مردان تفاوت ندارد. میزان رضایت از سلامت جسمی در مردان بیش از زنان است. رضایت از محیط زندگی در بین زنان بیش از مردان است. کیفیت زندگی در میان متاهل‌ها و مجردها تفاوت ندارد. سلامت روان در میان متاهل‌ها بیش از مجردها می‌باشد. شناخت و سنجش کیفیت زندگی

در شهر موضوعی بسیار مهم است و می‌تواند زمینه‌ای برای ترسیم نقشه راه مدیریت شهری و سایر نهادهای مسئول برای آگاهی از وضعیت موجود و اقدام برای تحقق وضعیت مطلوب باشد چرا که توجه به ابعاد مختلف کیفیت زندگی و ارتقاء آن و تحقق توسعه اجتماعی از مهمترین اهداف مدیریت شهری شهر تهران بر اساس برنامه جامع این شهر می‌باشد.

پایین بودن سطح کیفیت زندگی در بین افراد یک جامعه می‌تواند عاملی برای بروز رفتارهای ناهنجار اجتماعی باشد. از طرفی با استفاده و استناد به نتایج حاصل از پژوهش می‌توان راهبردهای عملی مناسبی را جهت بهبود کیفیت زندگی در شهر تهران فراهم کرد.

نتایج آزمون تی مستقل نشان داد، میزان احساس امنیت اجتماعی در بین زنان و مردان تفاوت دارد و احساس امنیت اجتماعی در میان مردان بیش از زنان است. میزان احساس امنیت جانی در میان مردان بالاتر از زنان است. میزان احساس امنیت مالی در میان مردان بیش از زنان است. میزان

احساس امنیت اخلاقی در میان مردان بیش از زنان است. میزان احساس امنیت شغلی در میان زنان بیش از مردان است. میزان احساس امنیت انتظامی در میان زنان و مردان تفاوت ندارد. میزان احساس امنیت اجتماعی در میان متاهل ها بیش از مجردها است. احساس امنیت جانی در میان مجردها بیش از متاهل ها می باشد. امنیت مالی در میان متاهل ها بیش از مجردها است. میزان احساس امنیت اخلاقی در میان متاهل ها بیش از مجردها است. میزان احساس امنیت شغلی در میان متاهل ها بیش از مجردها می باشد. میزان احساس امنیت انتظامی در میان متاهل ها و مجردها یکسان است و تفاوت ندارد. سن افراد با متغیرامنیت اجتماعی و مولفه های آن رابطه ندارد. تنها رابطه سن با امنیت مالی می باشد. براساس آزمون انجام شده رابطه ای میان تحصیلات و امنیت اجتماعی وجود ندارد. تنها رابطه میان تحصیلات و مولفه های امنیت اجتماعی با امنیت اخلاقی می باشد که به صورت معکوس و ضعیف است. این یافته موجب تایید نظریه سلسله مراتب مازلو می شود که طی آن امنیت را پیش نیاز دستیابی به خودشکوفایی و سلامت اجتماعی دانسته بود. احساس ناامنی در طی زمان تاثیرات مخرب و منفی بر کیفیت زندگی دارد و منجر به مراقبت و محافظت غیر ضروری مردم از خودشان می شود؛ آنها را از فعالیت های اجتماعی باز می دارد و میزان بی اعتمادی را در جامعه افزایش می دهد و همچنین موجب کاهش تعاملات اجتماعی و محدود شدن شبکه اجتماعی می گردد که تمام این عوامل مانعی برای ارتقاء توسعه اجتماعی می باشد. همچنین مطالعات اسنادی و یافته های این تحقیق نشان داد که وفاق اجتماعی یا همبستگی اجتماعی از شاخص های مهم توسعه اجتماعی می باشد. بر اساس محاسبه صورت گرفته میزان وفاق اجتماعی در مردان بیش از زنان وجود دارد که این اثر تاثیر زیادی از شاخص تقابل پذیرفته است به این معنی که جنسیت در تقابل دارای تفاوت معنی دار است و در دیگر شاخص های بررسی شده تفاوت معنی دار مشاهده نشد. همچنین تاهل بر وفاق اجتماعی دارای تاثیر معنی دار نیست ولی در شاخص تقابل مشاهده شد که تقابل در میان مجردها بیش از متاهل ها می باشد. همچنین سن نیز بر وفاق اجتماعی تاثیر ندارد. تحصیلات نیز بر وفاق اجتماعی و همه شاخص های آن به غیر از تقابل تاثیر دارد. هر جامعه ای که در راستای تحقق توسعه اجتماعی گام بر می دارد باید به گونه ای برنامه ریزی داشته باشد که شاخص های کمی و کیفی توسعه اجتماعی را

تقویت و شاخص های منفی را تضعیف نماید گاهی افزایش شاخص های مثبت و کاهش شاخص های منفی باهم در تعارض قرار می گیرد که در این صورت باید با توجه به شرایط زمان و مکان اولویت های مهم تر را انتخاب نمود.

منابع:

افشانی، علیرضا؛ رسولی نژاد، سیدپویا؛ کاویانی، محمد؛ سمیعی، حمیدرضا (۱۳۹۳). بررسی رابطه سبک زندگی اسلامی با سلامت اجتماعی مردم شهر یزد. دوفصلنامه علمی پژوهشی مطالعات اسلام و روانشناسی ش ۱۴.

ایزدی، پگاه؛ هادیانی، زهره؛ حاجی نژاد، علی؛ قادری، جعفر (۱۳۹۶). تبیین و ارائه الگوی بازآفرینی شهری فرهنگ محور با رویکرد نهادی. فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره نهم، شماره ۲.

آزاد ارمکی، تقی؛ مبارکی، مهدی؛ شهبازی، زهره (۱۳۹۲). بررسی و شناسایی شاخصهای کاربردی توسعه اجتماعی با استفاده از تکنیک دلفی، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی، فرهنگی سال اول شماره اول.

بخارایی، احمد؛ محمدحسن شربتیان و پویا طوافی (۱۳۹۴). مطالعه جامعه شناختی رابطه نشاط با سلامت اجتماعی. فصلنامه توسعه اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز.

برغمدی، هادی، ازکیا، مصطفی، زنجانی، حبیب الله، سیدمیرزایی، سیدمحمد. (۱۳۹۴). بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۶(۴)، ۷-۲۱.

پیرموزن، ع، م. (۱۳۸۹). بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده-ها. فصلنامه نظم و امنیت انتظامی. شماره سوم، سال دوم، صص ۱۰۱-۱۲۵.

زارعی، یعقوب (۱۳۹۵). سنجش برخی شاخصهای توسعه اجتماعی در مناطق روستایی، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی. دوره ۷، شماره ۲۸، پاییز ۱۳۹۵، صفحه 199-235.

سام آرام، عزت الله (۱۳۸۸). بررسی رابطه سلامت اجتماعی با تاکید بر رهیافت پلیس جامعه محور. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال اول شماره ۱.

عزمی، آئیژ (۱۳۸۷). جایگاه توسعه اجتماعی ایران در راستای سند چشم انداز. فصلنامه راهبرد یاس، شماره ۱۵.

عسکری، فیروزه (۱۳۹۰). توسعه ارتباطات، نشریه روابط عمومی، شماره ۸۱.

کلانتری، خلیل (۱۳۷۷). مفهوم و معیارهای توسعه اجتماعی اطلاعات سیاسی - اقتصادی شماره‌های ۱۳۱-۱۳۲، مرداد و شهریور.

لشکری، محمد (۱۳۸۷) شاخص‌های کیفی و کمی توسعه اجتماعی. دوفصلنامه جامعه و اقتصاد، سال پنجم شماره هفدهم و هجدهم پاییز و زمستان.

موحدی، مسعود (۱۳۸۹). تعیین ویژگی‌های فرهنگ ملی - اسلامی، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، کمیسیون فرهنگی.

ودادهیر، ابوعلی؛ ساداتی، سیدمحمدحانی؛ احمدی، بتول (۱۳۸۷). سلامت از نظر بهداشت و سلامت در ایران، مجله پژوهش زنان.

ورجانند، پرویز (۱۳۶۸). پیشرفت و توسعه بر بنیاد هویت فرهنگی، تهران، شرکت سهامی انتشار.

Estes, R. (2001). *Social Welfare and Social Development: Partners or Competitors*, USA: University of Pennsylvania.

Homan, Mark s. (2007) Promoting community change: making it happen in the real world. Brooks cole publication.

Nancy, R. (2001). "Economic and Social Development: Two Sides of the Same Coin, World Summit Social, Development", *Economic Development and Social Responsibility*, June 30, Geneva, Switzerland.